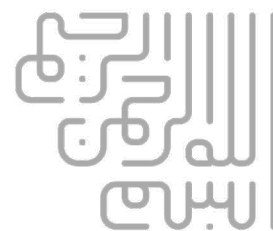

پیامدهای جنگ رمضان بر باشگاه‌های ورزشی عمومی و ارائه راهبردهای مبتنی بر حفظ اشتغال و دسترسی همگانی

تاریخ انتشار: ۱۴۰۵/۶/۹
Publish Date : 2026/08/31

عنوان: پیامدهای جنگ رمضان بر باشگاه‌های ورزشی عمومی و ارائه راهبردهای مبتنی بر حفظ اشتغال و دسترسی همگانی
تهیه و تدوین (Author): صادق رنجبر
واژه‌های کلیدی: ورزش همگانی، جنگ رمضان، باشگاه‌های ورزشی
ناشر: مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

DOI: <https://doi.org/10.22034/mrc.report.21813>

Permanent Link: <https://doi.org/10.22034/mrc.report.21813>

Publisher : Islamic Parliament Research Center of Iran

عنوان: پیامدهای جنگ رمضان بر باشگاه‌های ورزشی عمومی و ارائه راهبردهای مبتنی بر حفظ

اشتغال و دسترسی همگانی

نوع گزارش: طرح / لایحه □، نظارتی □، راهبردی ■، پیش نویس قانونی □
نام دفتر: مطالعات فرهنگی و آموزش (گروه ورزش، میراث فرهنگی و گردشگری)

مدیر مطالعه: سعید شفیعا

ناظر علمی: موسی بیات

ناظر علمی خارج از مرکز: سید عبد الحمید احمدی (دانشیار دانشگاه علم و فرهنگ، جهاد دانشگاهی/معاون اسبق فرهنگی و توسعه ورزش همگانی وزارت ورزش و جوانان)

اظهار نظر کنندگان: فاطمه تیمورا (دفتر مطالعات بخش عمومی)، علی فهیمی (دفتر مطالعات اجتماعی)، فاطمه عزیزخانی (دفتر مطالعات اقتصادی)

اظهار نظر کنندگان خارج از مرکز: محمد حسین قربانی (دانشیار پژوهشگاه تربیت بدنی و علوم ورزشی)، فریبا محمدی (دانشیار پژوهشگاه تربیت بدنی و علوم ورزشی)، سید مجید زارعیان (معاون دفتر توسعه ورزش حرفه‌ای و امور باشگاه‌های وزارت ورزش و جوانان)، محسن اسماعیلی (دانشیار پژوهشگاه تربیت بدنی و علوم ورزشی)، عابد محمودیان (استادیار دانشگاه بوعلی سینا همدان)، علی سلامت (نایب رئیس انجمن صنفی باشگاه‌داران استان تهران)، صابر مهری (استادیار پژوهشگاه تربیت بدنی و علوم ورزشی)

گرافیک و صفحه آرایی: سیده فاطمه ابوطالبی، علیرضا مقدم

ویراستار ادبی: زهرا کریمی

تاریخ شروع مطالعه: ۱۴۰۵/۰۱/۱۵

فهرست مطالب

چکیده.....	۶
خلاصه مدیریتی.....	۷
۱. مقدمه.....	۸
۲. اهمیت باشگاه‌های ورزشی عمومی در زمان بحران جنگ.....	۱۰
۳. روش‌شناسی و احصای چالش‌های باشگاه‌های ورزشی در شرایط جنگی.....	۱۰
۳-۱. حفظ نیروی انسانی (مربی، مدیر داخلی باشگاه و غیره).....	۱۱
۳-۲. پرداخت اجاره باشگاه در بخش خصوصی حتی در شرایط بحران و تعطیلی اجباری.....	۱۲
۳-۳. ایراد در نحوه هزینه‌کرد اجاره‌های دریافتی اماکن دولتی.....	۱۲
۳-۴. هزینه‌های ثابت اماکن ورزشی خاص در تعطیلی اجباری.....	۱۲
۳-۵. تداوم وصول اقساط بانکی در دوره بحران.....	۱۳
۳-۶. سازوکار هماهنگی و حمایت صنفی از باشگاه‌ها در شرایط جنگ.....	۱۳
۳-۷. عدم اجرای تعرفه‌های مصوب خدمات ورزشی و تشدید آن در شرایط جنگ.....	۱۳
۴. پیامدهای جنگ بر باشگاه‌های ورزشی.....	۱۴
۴-۱. پیامدهای مادی.....	۱۴
۴-۲. سایر پیامدها.....	۱۵
۵. جمع‌بندی و نتیجه‌گیری.....	۱۶
۵-۱. راهکارها و پیشنهادهای سیاستی.....	۱۶
منابع و مأخذ.....	۲۱

پیامدهای جنگ رمضان بر باشگاه‌های ورزشی عمومی و ارائه راهبردهای مبتنی بر حفظ اشتغال و دسترسی همگانی

چکیده

باشگاه‌های ورزشی با حدود ۳۳ هزار واحد، نخستین حلقه زنجیره ورزش همگانی، قهرمان‌سازی ملی و تأمین‌کننده اشتغال حدود ۵۰۰ هزار نفر هستند. در شرایط جنگ، این باشگاه‌ها با «تداوم هزینه‌ها در دوره تعطیلی اجباری بدون درآمد» مواجه می‌شوند. تحلیل مضمون یافته‌های پانزده مصاحبه کیفی، هفت چالش در سه سطح اولویتی را نشان می‌دهد: اولویت اول (تهدید بقا): پرداخت اجاره باشگاه در بخش خصوصی حتی در تعطیلی اجباری، تداوم اقساط بانکی، هزینه‌های اماکن خاص و تخریب زیرساخت‌ها؛ اولویت دوم (تهدید اشتغال): حفظ نیروی انسانی و نحوه هزینه‌کرد درآمد در اجاره‌های دولتی؛ و اولویت سوم (تهدید دسترسی): افزایش قیمت‌ها تا ۳۰۰ درصد و نبود نهاد صنفی فراگیر است. راهکارها شامل طراحی و اجرای بسته حمایت ویژه از باشگاه‌های آسیب‌پذیر با استفاده از منابع سهم ورزش از مالیات بر ارزش افزوده در راستای جزء «۷» بند «ب» ماده (۴) قانون اهداف و وظایف وزارت ورزش و جوانان (حمایت از پرداخت حق بیمه کارفرما و کمک هزینه جاری)، شناسایی و اولویت‌بندی باشگاه‌های وام‌گیرنده جهت پیگیری تمدید مهلت اقساط، جداسازی مالی درآمد اجاره از هزینه‌های جاری ادارات کل در راستای جزء «۲۵» بند «الف» ماده (۴) قانون اهداف و وظایف وزارت، یارانه خدمات ورزشی برای اقشار کم‌درآمد، احیای هسته‌های مردمی ورزش در محلات، بازسازی زیرساخت‌ها با اولویت احیای خدمات ورزش همگانی؛ ابلاغ قانون نظام جامع باشگاه‌داری، اصلاح جزء «۲۳» بند «الف» ماده (۴) قانون اهداف و وظایف وزارت و الحاق تبصره با هدف تعیین تعرفه‌های واقعی و اجرایی خدمات ورزشی و اخذ مالیات از باشگاه‌های سودآور و هزینه‌کرد آن برای حمایت از باشگاه‌های ورزشی غیرانتفاعی است.

بیان / شرح مسئله

جنگ رمضان با تحمیل تعطیلی‌های اجباری، تخریب گسترده زیرساخت‌های ورزشی و ایجاد فشارهای اقتصادی چندلایه، باشگاه‌های ورزشی عمومی را با بحرانی بی‌سابقه مواجه ساخته است. تداوم هزینه‌های ثابت (اجاره، اقساط بانکی، نگهداری اماکن خاص) در دوره بی‌درآمدی، همراه با افزایش سرسام‌آور قیمت خدمات ورزشی (تا ۳۰۰ درصد) و نبود پوشش بیمه‌ای مؤثر برای نیروهای پاره‌وقت، نه تنها حیات این باشگاه‌ها را تهدید می‌کند، بلکه دسترسی مردم به ورزش همگانی را قطع کرده و زنجیره قهرمان‌پروری را با خطر گسست جدی روبه‌رو ساخته است.

نقطه نظرات / یافته‌های کلیدی

- تعطیلی اجباری باشگاه‌ها در جنگ، به دلیل تداوم هزینه‌های ثابت (اجاره، اقساط بانکی، نگهداری اماکن خاص) بدون داشتن درآمد، مهم‌ترین گلوگاه تهدیدکننده بقای باشگاه‌هاست.
- باشگاه‌های دارای اماکن خاص (استخر، زمین چمن طبیعی، سوارکاری) به دلیل هزینه‌های گریزناپذیر تعطیلی (برق، گاز، آب، مواد شیمیایی، علوفه)، به مراتب آسیب‌پذیرتر از سایر باشگاه‌ها هستند.
- براساس برآورد اولیه حدود ۵۰۰ هزار شغل به‌طور مستقیم و غیرمستقیم به باشگاه‌های ورزشی وابسته است. در شرایط جنگ، بخشی از این جمعیت شاغل که عمدتاً در استان‌ها و شهرهای درگیر جنگ مشغول به فعالیت هستند، با تهدید تعدیل نیرو مواجه می‌شوند؛ به‌ویژه آسیب‌پذیرترین گروه یعنی نیروهای پاره‌وقت و بدون بیمه که خارج از هرگونه چتر حمایتی قرار دارند.
- تعرفه خدمات ورزشی مصوب هیئت وزیران با تأخیر چندماهه ابلاغ می‌شود و همواره از نرخ تورم عقب‌تر بوده؛ در عمل براساس بررسی‌های میدانی باشگاه‌ها قیمت‌های خود را تا ۳۰۰ درصد افزایش داده‌اند و دسترسی مردم به ورزش همگانی عملاً دچار کاهش شدید شده است.
- وابستگی رفاه کارکنان ادارات کل ورزش به درآمد اجاره اماکن دولتی، نوعی وابستگی بودجه‌ای ایجاد کرده که در شرایط بحران، از یک سو امکان حمایت مؤثر از باشگاه‌ها را با مانع جدی مواجه کرده و از سوی دیگر، تداوم پرداخت حقوق و رفاه کارکنان را با چالش روبه‌رو می‌کند.
- براساس برآوردهای وزارت ورزش و جوانان تا تیرماه ۱۴۰۵، ۲۸۷ مکان ورزشی در ۱۸ استان دچار آسیب شده‌اند و اعتبار مورد نیاز برای بازسازی آنها بیش از ۱۰ هزار میلیارد تومان برآورد شده است. همچنین مطابق گزارش‌ها حدود ۳,۴۲۸ پروژه ناتمام ورزشی در کشور وجود دارد که کاهش اعتبارات ناشی از جنگ امکان تکمیل آنها را با مخاطره جدی مواجه می‌کند. این وضعیت، ضمن کاهش سرانه فضاهای ورزشی کشور، زنجیره قهرمان‌پروری ملی را در میان‌مدت و بلندمدت با اختلال مواجه می‌کند.

پیشنهاد راهکارهای تقنینی، نظارتی یا سیاستی

راهکارهای این گزارش در سه لایه اقدام‌های فوری، میان‌مدت و بلندمدت و در راستای دو هدف محوری «حفظ اشتغال موجود» و «افزایش دسترسی مردم به ورزش» تنظیم شده‌اند. در ادامه راهکارهای مربوط به حوزه‌های تقنین، نظارت و سیاستی به تفکیک ارائه می‌شود.

● تقنینی

۱) ابلاغ نهایی قانون نظام جامع باشگاه‌داری: ابلاغ این قانون با هدف حل معضلات ساختاری باشگاه‌های ورزشی، زمینه‌ساز تحول در سه حوزه کلیدی خواهد بود. نخست، با ساماندهی صنفی باشگاه‌ها، امکان پیگیری متمرکز مطالبات در شرایط بحران فراهم می‌شود. دوم، با الزام به بیمه تمامی شاغلین، نیروهای پاره‌وقت و بدون بیمه تحت پوشش قرار گرفته و از تعدیل بدون حمایت اشتغال جلوگیری می‌شود. سوم

با تسهیل سرمایه‌گذاری و افزایش دسترسی عمومی به اماکن ورزشی، تاب‌آوری باشگاه‌ها در شرایط بحران افزایش می‌یابد.

۲ اصلاح جزء «۲۳» بند «الف» ماده (۴) قانون اهداف و وظایف وزارت ورزش و جوانان: با هدف واقعی‌سازی قیمت خدمات ورزشی با حاشیه سود منطقی و حذف فرایندهای زمان‌بر دیوان سالارانه.

۳ الحاق تبصره به جزء «۲۳» بند «الف» ماده (۴) قانون اهداف و وظایف: به منظور الزام وزارت ورزش و جوانان به تدوین آیین‌نامه اجرایی مصوب هیئت وزیران مشتمل بر شاخص‌های عینی و قابل اندازه‌گیری برای تعیین تعرفه مبتنی بر هزینه واقعی، نرخ تورم، کیفیت خدمات و ارائه گزارش نظارت سالیانه به مجلس شورای اسلامی.

● نظارتی

۱ جداسازی مالی درآمدهای اماکن ورزشی از هزینه‌های جاری ادارات کل: نظارت بر اجرای ماده (۵) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) مصوب ۱۳۹۳ که بر واگذاری اماکن مازاد ورزشی و نحوه هزینه‌کرد درآمدهای حاصل از آن تأکید دارد و همچنین الزام ادارات کل ورزش و جوانان به ارائه گزارش شفاف از محل هزینه‌کرد درآمدهای اماکن ورزشی در راستای شفافیت مالی و پیشگیری از هزینه‌کرد غیر صحیح اماکن واصل شده در ادارات کل.

● سیاستی

۱ طراحی و اجرای بسته حمایت ویژه وزارت ورزش و جوانان (شامل حمایت از پرداخت حق بیمه کارفرما و کمک به هزینه‌های جاری باشگاه‌ها): با استفاده از اعتبارات سهم ورزش از مالیات بر ارزش افزوده و در راستای جزء «۷» بند «ب» ماده (۴) قانون اهداف و وظایف وزارت ورزش و جوانان برای حمایت از باشگاه‌های آسیب‌پذیر.

۲ شناسایی و اولویت‌بندی باشگاه‌های وام‌گیرنده: فراخوان سراسری برای ثبت اطلاعات تسهیلات و پیگیری تمدید ۶ ماهه اقساط بانکی برای کاهش تعطیلی باشگاه‌ها.

۳ یارانه خدمات ورزشی برای اقشار کم‌درآمد: توزیع بن‌های تخفیف توسط نهادهای حمایتی (بنیاد مستضعفان، کمیته امداد، آستان‌ها) برای افزایش دسترسی مردم به ورزش.

۴ احیای هسته‌های مردمی ورزش در محلات: اجرای برنامه ملی ورزش در اماکن وابسته به مساجد و سرای محلات با همکاری بسیج ورزشکاران و شهرداری‌ها، استفاده از رسانه‌های جمعی و ترویج ورزش‌های همگانی در فضاهای باز برای تداوم دسترسی مردم به فعالیت بدنی در شرایط بحران.

۵ دسته‌بندی باشگاه‌ها و اخذ مالیات هدفمند: اخذ مالیات از باشگاه‌های سودآور و هزینه‌کرد آن برای حمایت از باشگاه‌های غیرانتفاعی در شرایط بحران و معمول.

۱. مقدمه

باشگاه‌های ورزشی در ایران صرفاً یک فضای تمرینی ساده نیستند. بسیاری از قهرمانان ملی و المپیکی کشور، مسیر رشد خود را از باشگاه‌های محلی و سالن‌های ساده آغاز کرده‌اند. تعطیلی این مراکز، به معنای از بین رفتن نخستین حلقه زنجیره قهرمان‌سازی است؛ حلقه‌ای که اگر گسسته شود، در سال‌های آینده با افت محسوس سطح کیفی ورزش قهرمانی روبه‌رو خواهیم شد.

از مجموع ۳۳,۷۸۶ باشگاه ورزشی تحت مجوز وزارت ورزش و جوانان، تنها هفت باشگاه در سطح حرفه‌ای^۱ فعالیت می‌کنند و بقیه عمدتاً فعالیت عمومی دارند [۱]. اغلب باشگاه‌های ورزشی تحت مالکیت بخش خصوصی قرار دارند و بخشی از باشگاه‌ها نیز متعلق به دولت هستند. عمده باشگاه‌هایی که مالکیت آنها دولتی است تحت مدیریت وزارت ورزش و جوانان است. در سال ۱۴۰۳ از مجموع ۸,۸۵۱ مکان ورزشی تحت مدیریت ادارات کل ورزش و جوانان کشور، در مجموع ۵,۰۲۶ مکان ورزشی معادل ۵۶/۸ درصد واگذار شده است. از این تعداد، هیئت‌های ورزشی با ۲,۳۶۲ مکان معادل ۴۷ درصد، محور اصلی واگذاری‌ها بوده‌اند. بخش خصوصی و سایر اشخاص با ۱,۷۷۰ مکان معادل ۳۵/۲ درصد نقش مکمل ایفا کرده‌اند و دهیاری‌ها با ۸۷۹ مکان معادل ۱۷/۵ درصد سهم داشته‌اند.^۲ درآمد حاصل از واگذاری در سال ۱۴۰۳ برای وزارت ورزش و جوانان به ۴۷۸/۷ میلیارد تومان رسیده که ارزش متوسط درآمد سالیانه هر مکان ورزشی معادل ۹۶ میلیون تومان (متوسط درآمد ماهیانه ۸ میلیون تومان) بوده است [۲]. همچنین گزارش‌ها نشان می‌دهد که حدود ۳,۴۲۸ پروژه ورزشی ناتمام در کشور وجود دارد [۱]. در بخش اماکن دولتی تحت مدیریت وزارت ورزش و جوانان، مطابق ماده (۱۱) آیین‌نامه اجرایی ماده (۵) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) مصوب ۱۳۹۳، با موضوع واگذاری اماکن مازاد ورزشی، وجوه حاصل از اجاره به حساب‌های خزانه واریز و سپس براساس ردیف‌های درآمد-هزینه بودجه سنواتی به دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط اختصاص می‌یابد. مطابق گزارش‌ها در عمل در برخی از استان‌ها، بخش قابل توجهی از درآمد اجاره اماکن ورزشی صرف هزینه‌های جاری و حقوق کارکنان ادارات کل ورزش می‌شود [۲]. این در حالی است که براساس جزءهای «۱» و «۲۵» بند «الف» ماده (۴) قانون اهداف و وظایف وزارت ورزش و جوانان مصوب ۱۳۹۹، وزارت ورزش و جوانان موظف است بسترهای لازم را برای بهره‌مندی اقشار مختلف از برنامه‌های ورزشی و تحقق «ورزش آسان، ارزان و در دسترس» فراهم آورد. بدین ترتیب، وابستگی بودجه جاری ادارات کل به درآمد اجاره اماکن ورزشی، در تناقض با وظیفه قانونی آنها در ارائه خدمات ورزشی ارزان و در دسترس قرار می‌گیرد.

در شرایط جنگ و تعطیلی اجباری باشگاه‌ها که درآمد آنها به شدت کاهش می‌یابد، اداره کل برای تأمین حقوق کارکنان خود ناگزیر از وصول اجاره است و از سوی دیگر به دلیل وابستگی بودجه جاری خود به این درآمد، امکان حمایت مالی مؤثر از باشگاه‌ها را ندارد و عملاً تحقق ورزش همگانی و دسترسی عمومی با مانع جدی مواجه می‌شود. اصلاح این وضعیت مستلزم جداسازی مالی درآمد اجاره از هزینه‌های جاری ادارات کل و تخصیص اعتبار جداگانه از محل ردیف‌های بودجه‌ای جاری دستگاه‌های ورزشی است.

در شرایط جنگ، تعطیلی‌های اجباری و طولانی، کاهش شدید درآمد، عدم حمایت مؤثر بیمه‌ای و بانکی و نبود سیاستگذاری منسجم، تهدیدی جدی برای بقای باشگاه‌ها ایجاد کرده است. باشگاه‌ها در بسیاری از مناطق، نقش پناهگاه اجتماعی و فرهنگی را ایفا می‌کنند. تضعیف این مراکز، مستقیماً سلامت عمومی و سرمایه اجتماعی کشور را تهدید می‌کند.

۱. در ایران هفت باشگاه (آلومینیوم اراک، استقلال تهران، فولاد خوزستان، فولاد مبارکه سپاهان، گل‌گهر سیرجان، پرسپولیس تهران و تراکتور تبریز) در سطح حرفه‌ای فعال است. این گزارش متمرکز بر باشگاه‌های غیر حرفه‌ای است که در عرصه عمومی فعالیت می‌کنند.

۲. در مقابل، ۳,۸۲۵ واحد از اماکن ورزشی به دلایل ساختاری راکد مانده‌اند که مهم‌ترین دلایل این رکود، شامل عدم توجه اقتصادی و فرسودگی اماکن بوده است.

۲. اهمیت باشگاه‌های ورزشی عمومی در زمان بحران جنگ

حفظ ورزش همگانی در شرایط بحران و جنگ از دو جنبه سلامت عمومی و اقتصادی حیاتی است: در بخش نخست ورزش همگانی مؤلفه کلیدی تاب‌آوری روانی جامعه در شرایط استرس و بحران است. در ایران سرانه ورزشی کشور ۸۴ سانتی متر مربع به ازای هر نفر است.^۱ از طرفی کم‌تحرکی به بیش از ۷۰ درصد رسیده، ۴۷ درصد مردم اضافه‌وزن و ۲۳ درصد چاقی دارند [۳]. در شرایط جنگ، این آمار بدتر می‌شود و هزینه‌های سنگینی بر نظام سلامت تحمیل می‌کند. از جنبه دیگر باشگاه‌های ورزشی بنگاه‌های اقتصادی سلامت‌محور هستند. تقریباً ۳۳ هزار باشگاه ورزشی تحت مجوز وزارت ورزش و جوانان فعال هستند که اغلب این باشگاه‌ها در حیطه عمومی و سلامت‌محور فعالیت دارند. براساس برآورد اولیه حدود ۵۰۰ هزار شغل به‌طور مستقیم و غیرمستقیم از مربیان و بدنسازان گرفته تا کارکنان اداری، خدماتی، ناجیان غریق، تولیدکنندگان تجهیزات و مشاغل وابسته به تغذیه و پوشاک ورزشی به فعالیت باشگاه‌ها وابسته است.^۲ با توجه به شرایط نامناسب اقتصادی ناشی از جنگ، از دست رفتن این مشاغل به معنای هدررفت سرمایه عظیم ملی است. در صورت تداوم روند کنونی، تعطیلی گسترده باشگاه‌ها دور از انتظار نخواهد بود؛ موضوعی که سلامت عمومی جامعه را نیز با خطر جدی مواجه می‌کند.

۳. روش‌شناسی و احصای چالش‌های باشگاه‌های ورزشی در شرایط جنگی

شناسایی دقیق چالش‌های باشگاه‌های ورزشی در شرایط جنگ، پیش‌نیاز هرگونه سیاستگذاری مؤثر برای حفظ اشتغال و تاب‌آوری اقتصادی است. شرایط جنگ نه تنها شدت مسائل موجود را چند برابر می‌کند، بلکه مسائل جدید و اختصاصی ایجاد کرده که در شرایط عادی قابل پیش‌بینی نیست. از این‌رو، تفکیک چالش‌های خاص جنگ از مشکلات مزمن و ساختاری ورزش کشور، برای طراحی بسته‌های حمایتی هدفمند و کارآمد ضروری است.

برای شناسایی چالش‌های اولویت‌دار باشگاه‌های ورزشی در شرایط جنگ، از روش تحقیق کیفی استفاده شد. داده‌ها از طریق مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته با ۱۵ نفر از باشگاه‌داران فعال در استان‌های تهران، اصفهان، کرمانشاه و زنجان گردآوری شد. انتخاب استان‌ها به‌گونه‌ای صورت گرفت که طیفی از مناطق با سطوح مختلف درگیری و آسیب‌پذیری را پوشش دهند. نمونه‌گیری به روش هدفمند با حداکثر تنوع (از نظر نوع باشگاه، موقعیت جغرافیایی، نوع مالکیت و رشته ورزشی) انجام شد تا امکان شناسایی حداکثری مضامین مرتبط با چالش‌های باشگاه‌ها فراهم شود. جلسات مصاحبه به‌صورت عمیق و با میانگین مدت زمان ۳۰ تا ۶۰ دقیقه برگزار شد و تا اشباع نظری داده‌ها ادامه یافت.^۳ تحلیل داده‌ها با استفاده از روش تحلیل مضمون و کدگذاری سه مرحله‌ای (باز، مضمون

۱. مطابق برنامه چهارم توسعه (۱۳۸۸-۱۳۸۴)، قانونگذار دولت را موظف کرده بود سرانه فضاهای ورزشی کشور را تا پایان برنامه به حداقل یک متر مربع به ازای هر نفر برساند. اما با گذشت نزدیک به دو دهه از پایان آن برنامه، نه تنها این هدف محقق نشده، بلکه براساس آخرین گزارش‌ها، سرانه همچنان در محدوده ۸۰ سانتی متر مربع باقی مانده است. این فاصله معنادار با هدف قانونی، نشان دهنده وضعیت نامطلوب و ناکافی سرانه ورزشی کشور است.

۲. براساس تعداد حدود ۳۳ هزار باشگاه ورزشی فعال و با فرض محافظه کارانه ۴ نفر شاغل مستقیم (شامل مربیان، بدنسازان، مدیران، کارکنان اداری و خدماتی) به ازای هر باشگاه، تعداد شاغلان مستقیم حدود ۱۳۵,۰۰۰ نفر برآورد می‌شود. با در نظر گرفتن نسبت ۱ به ۱.۵ برای اشتغال غیرمستقیم (تولیدکنندگان تجهیزات، پوشاک ورزشی، خدمات تغذیه، حمل و نقل، تعمیر و نگهداری)، تعداد شاغلان غیرمستقیم حدود ۲۰۲,۵۰۰ نفر محاسبه می‌شود. مجموع اشتغال مستقیم و غیرمستقیم وابسته به باشگاه‌های ورزشی در این تخمین محافظه کارانه حدود ۳۳۷,۵۰۰ نفر برآورد می‌شود. در صورت احتساب اماکن دولتی، هیئت‌های ورزشی و پروژه‌های عمرانی، این رقم می‌تواند تا ۵۰۰,۰۰۰ نفر نیز افزایش یابد.

۳. اشباع نظری در مصاحبه سیزدهم حاصل شد؛ بدین معنا که مصاحبه‌های بعدی اطلاعات جدیدی به مضامین استخراج شده اضافه نکرد و کدهای تکراری صرفاً بر یافته‌های پیشین تأکید داشتند. باین حال، به منظور تأیید نهایی و اطمینان از عدم ظهور مضامین جدید، مصاحبه‌ها تا نفر پانزدهم ادامه یافت.

فرعی و مضمون اصلی) صورت پذیرفت.^۱ به منظور افزایش اعتبار و پایایی یافته‌ها، از روش‌های بازبینی توسط مصاحبه‌شوندگان و بررسی همتایان^۲ استفاده شد. یافته‌های حاصل در قالب ۷ چالش اصلی دسته‌بندی شده که در ادامه به تفکیک ارائه می‌شود [۴].

۳-۱. حفظ نیروی انسانی (مربی، مدیر داخلی باشگاه و غیره)

● بخش اول: نیروهای بیمه‌شده (تأخیر در پرداخت بیمه بیکاری و فشار مضاعف بر نیروی کار)

در شرایط تعطیلی اجباری و فقدان درآمد، باشگاه‌دار برای کاهش هزینه‌های جاری ناچار به تعدیل نیرو می‌شود. نیروهای بیمه‌شده می‌توانند درخواست بیمه بیکاری دهند، اما فرایند ثبت و پرداخت در بحران با اختلال و تأخیرهای چندماهه همراه است. این تأخیر، در شرایط از دست رفتن ناگهانی درآمد، فشار معیشتی مضاعفی بر فرد و خانواده‌اش تحمیل می‌کند.^۳

● بخش دوم: نیروهای پاره‌وقت و بدون بیمه (خارج از هرگونه حمایت)

براساس بند «الف» ماده (۴) قانون تأمین اجتماعی مصوب ۱۳۵۴ با اصلاحات و الحاقات بعدی، کلیه افرادی که «به هر عنوان در مقابل دریافت مزد یا حقوق کار می‌کنند» مشمول قانون تأمین اجتماعی هستند. این حکم شامل نیروهای تمام‌وقت و پاره‌وقت به‌طور یکسان می‌شود. همچنین ماده (۱۴۸) قانون کار مصوب ۱۳۶۹، تمام کارفرمایان را مکلف کرده است «براساس قانون تأمین اجتماعی، نسبت به بیمه نمودن کارگران واحد خود اقدام نمایند». ماده (۳۹) قانون کار نیز نحوه محاسبه حقوق و مزایای نیروهای پاره‌وقت را «به نسبت ساعات کار انجام یافته» تعیین می‌کند که مبنای محاسبه حق بیمه آنان نیز قرار می‌گیرد. با این حال، در عمل، بخش قابل توجهی از شاغلین باشگاه‌های ورزشی (مانند مربیان، ناجیان غریق و کارکنان خدماتی) به‌صورت پاره‌وقت و بدون قرارداد رسمی مشغول به کار هستند. در شرایط عادی، سازمان تأمین اجتماعی و وزارت ورزش و جوانان ابزار کافی برای شناسایی و الزام این باشگاه‌ها به بیمه نیروهای پاره‌وقت ندارند. در شرایط بحران و تعطیلی اجباری باشگاه‌ها، این گروه (که از ابتدا تحت پوشش بیمه نبوده‌اند) بدون هیچ حمایت بیمه‌ای بیکار می‌شوند و آسیب‌پذیرترین قشر شاغل در این حوزه هستند. آمار دقیقی از تعداد و ترکیب شغلی این نیروها در دست نیست و این خلأ اطلاعاتی، برنامه‌ریزی برای حمایت از آنها را با دشواری مضاعف مواجه کرده است. ماده (۱۸) لایحه نظام جامع باشگاه‌داری^۴ تغییری اساسی در این زمینه ایجاد می‌کند. این ماده باشگاه‌های ورزشی را مکلف می‌کند «در چارچوب قوانین کار و تأمین اجتماعی نسبت به بیمه نمودن شاغلین خود اقدام کنند» و مهم‌تر آنکه تمدید پروانه باشگاه منوط به ارائه مستندات بیمه خواهد بود. این الزام، ابزار نظارتی مؤثری در اختیار وزارت ورزش قرار می‌دهد تا از طریق تمدید یا عدم تمدید پروانه، باشگاه‌داران را به رعایت قانون ملزم کند. در عمل نیز این سازوکار به دلیل گره خوردن تمدید پروانه به پرونده بیمه‌ای، انگیزه باشگاه‌داران را برای بیمه نیروهای خود به میزان قابل توجهی افزایش می‌دهد و وزارت ورزش و جوانان را در جایگاهی قرار می‌دهد که بتواند به‌طور مؤثر بر اجرای این الزام نظارت کند.

۱. در این مطالعه صرفاً مضامین اصلی گزارش شده است. برای نمونه، کدهای باز نظیر «نیروهای پاره‌وقت بدون بیمه»، «تأخیر در پرداخت بیمه بیکاری» و «عدم پوشش بیمه‌ای مربیان» در مرحله کدگذاری باز شناسایی شدند. این کدها در مرحله بعد ذیل مضمون فرعی «آسیب‌پذیری نیروی انسانی» دسته‌بندی شدند و نهایتاً در مضمون اصلی «چالش حفظ نیروی انسانی در شرایط جنگ» ادغام شدند.

۲. بررسی همتایان (Peer Review) در روش‌شناسی تحقیق کیفی، فرایندی است که طی آن یافته‌ها و تحلیل‌های پژوهشگر توسط یک یا چند نفر از محققان هم‌تراز (که در موضوع پژوهش تخصص دارند اما در فرایند جمع‌آوری داده‌ها دخیل نبوده‌اند) ارزیابی و نقد می‌شوند. هدف این روش، افزایش اعتبار و دقت یافته‌ها از طریق بررسی منطقی بودن کدگذاری‌ها، انسجام مضامین و تفسیرهای پژوهشگر است. در این مطالعه، خلاصه‌ای از کدها و مضامین استخراج شده در اختیار دو تن از صاحب‌نظران حوزه مدیریت ورزشی قرار داده شد تا میزان توافق آنها با تحلیل‌های پژوهشگر سنجیده شود.

۳. براساس گزارش دولت (تا اواخر اردیبهشت ۱۴۰۵)، حدود ۲۲۹ هزار نفر برای دریافت بیمه بیکاری ثبت‌نام کرده‌اند که بیش از ۱۵۰ هزار نفر از متقاضیان مربوط به اردیبهشت‌ماه بوده‌اند. همچنین برای افرادی که پیش از این ثبت‌نام کرده‌اند، مستمری حدود ۴۲ هزار نفر برقرار شده است.

۴. لایحه نظام جامع باشگاه‌داری در اردیبهشت ۱۴۰۴ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسیده و هم‌اکنون برای رفع ایرادات شورای نگهبان در مجلس شورای اسلامی در دست بررسی است.

۲-۳. پرداخت اجاره باشگاه در بخش خصوصی حتی در شرایط بحران و تعطیلی اجباری

یکی از چالش‌های مغفول مانده، وضعیت «باشگاه‌های اجاره‌ای تحت مالکیت بخش خصوصی» است. در حالی که برای اماکن تحت مالکیت دولت مطابق ماده (۱۱) قرارداد اجاره ابلاغ شده به شماره ۲/۲۱۱/ص مورخ ۱۴۰۳/۰۱/۱۴ وزارت ورزش و جوانان،^۱ حوادث غیر مترقبه مانند جنگ موجب تعلیق خودکار قرارداد می‌شود و در صورت تداوم بیش از سه ماه، حق فسخ برای باشگاه فراهم می‌آید. باشگاه‌هایی که فضای خود را از موجران خصوصی اجاره کرده‌اند، در دوره تعطیلی اجباری همچنان موظف به پرداخت کامل اجاره‌بها هستند و این مسئله برای باشگاه‌های با اجاره‌بهای سنگین، بحرانی مضاعف ایجاد می‌کند. حتی پس از بازگشایی، تا زمانی که درآمد به سطح پیش از جنگ بازنگردد، توانایی پرداخت هم‌زمان اجاره و حقوق وجود ندارد؛ از این رو فشار اجاره‌های خصوصی تا ماه‌ها پس از بازگشایی ادامه می‌یابد.

۳-۳. ایراد در نحوه هزینه‌کرد اجاره‌های دریافتی اماکن دولتی

باشگاه‌هایی که اماکن خود را از ادارات کل ورزش و جوانان اجاره کرده‌اند، در شرایط جنگ از حمایت صریح ماده (۱۱) قرارداد اجاره ابلاغی شماره ۲/۲۱۱/ص مورخ ۱۴۰۳/۰۱/۱۴ وزارت ورزش و جوانان برخوردارند که براساس آن، حوادث غیر مترقبه مانند جنگ موجب تعلیق خودکار قرارداد و توقف اجاره‌بها می‌شود. از سوی دیگر، مطابق ماده (۱۱) آیین‌نامه اجرایی ماده (۵) قانون الحاق (۲) با موضوع واگذاری اماکن مازاد ورزشی، وجوه حاصل از اجاره به حساب‌های خزانه واریز و سپس براساس ردیف‌های درآمد-هزینه بودجه سنواتی به دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط اختصاص می‌یابد. اما در عمل مطابق بررسی‌های انجام شده در برخی از استان‌ها بخش قالب درآمد حاصل از واگذاری اماکن ورزشی صرف هزینه‌های جاری و رفاه همان اداره کل می‌شود [۲]. در حالی که براساس جزءهای «۱» و «۲۵» بند «الف» ماده (۴) قانون اهداف و وظایف وزارت ورزش و جوانان مصوب ۱۳۹۹، وزارت ورزش و جوانان موظف است بسترهای لازم را برای بهره‌مندی اقشار مختلف از برنامه‌های ورزشی و تحقق «ورزش آسان، ارزان و در دسترس» فراهم آورد. بدین ترتیب، وابستگی بودجه جاری ادارات کل به درآمد اجاره اماکن ورزشی، در تناقض با وظیفه قانونی آنها در ارائه خدمات ورزشی ارزان و در دسترس قرار می‌گیرد. در شرایط جنگ که باشگاه‌ها با کاهش شدید درآمد مواجه می‌شوند، از یک سو تعلیق اجاره‌بها طبق ماده (۱۱) قرارداد اجاره ابلاغی از سوی وزارت ورزش و جوانان، حق قانونی باشگاه‌ها بوده، اما از سوی دیگر این تعلیق به معنای قطع بخش قابل توجهی از درآمد جاری اداره کل و در نتیجه اختلال در پرداخت حقوق و رفاهیات کارکنان آن اداره است. این مسئله در شرایط بحران می‌تواند به تدریج انگیزه‌های حمایتی از باشگاه‌ها را تضعیف کند.

۴-۳. هزینه‌های ثابت اماکن ورزشی خاص در تعطیلی اجباری

برخی اماکن ورزشی مانند استخرها، زمین‌های چمن طبیعی و باشگاه‌های سوارکاری، حتی در تعطیلی کامل نیز هزینه‌های نگهداری اجباری دارند. تصفیه آب، پمپ‌ها، گرمایش و تهویه در استخرها؛ آبیاری، چمن‌زنی و ترمیم در زمین‌های چمن؛ و تأمین علوفه و بهداشت در باشگاه‌های سوارکاری، قابل تعلیق نیستند. این هزینه‌های فنی (برق، گاز، آب، مواد شیمیایی و سوخت) ارتباطی با میزان فعالیت باشگاه ندارند و در دوره فقدان درآمد ناشی از جنگ نیز ادامه می‌یابند. برخلاف اجاره‌بهای دولتی که مطابق ماده (۱۱) قراردادها قابل تعلیق است، قبوض انرژی و مواد مصرفی این اماکن قابل تعویق نیستند و عدم پرداخت، به تخریب تجهیزات (طی چند هفته در استخرها) یا خشکیدگی چمن منجر می‌شود. این آسیب‌پذیری برای باشگاه‌های با اجاره خصوصی (که موجد تعهدی در قبال این هزینه‌ها ندارد) و دولتی، به یک اندازه بحرانی است. این دسته از باشگاه‌ها به دلیل هزینه‌های «خاموش اما اجباری» بسیار آسیب‌پذیرتر از سایر باشگاه‌ها هستند.

۱. ماده (۱۱) - حوادث غیر مترقبه: در صورت بروز هر گونه حوادث قهری، غیر قابل پیش‌بینی که دفع آن از قدرت طرفین نیز خارج باشد (از قبیل سیل، زلزله، جنگ، بیماری‌های واگیردار و ...) و طرفین هیچ گونه دخالتی در بروز آن نداشته باشند، مسئولیتی متوجه طرفین قرارداد نبوده و موضوع این قرارداد تارفع موانع به حالت تعلیق درخواهد آمد. در صورتی که ظرف مدت سه ماه از وقوع حادثه فوق، موانع رفع نشود، هر یک از طرفین اختیار فسخ قرارداد را داشته و با رعایت اصل حسن نیت تا تاریخ فسخ مبادرت به تسویه حساب می‌کنند.

۵-۳. تداوم وصول اقساط بانکی در دوره بحران

در بحران انتظار می‌رود بانک‌ها با اعطای تنفس و تعویق اقساط از باشگاه‌ها حمایت کنند، اما گزارش‌های میدانی نشان می‌دهد که بسیاری از بانک‌ها در سررسید، بدون در نظر گرفتن شرایط جنگ، اقدام به برداشت مستقیم اقساط کرده‌اند. از سوی دیگر براساس بررسی‌های انجام شده در دفتر توسعه ورزش حرفه‌ای و امور باشگاه‌های وزارت ورزش و جوانان، آمار دقیقی از تعداد تسهیلات دریافتی باشگاه‌های ورزشی، مبالغ اقساط و وضعیت بازپرداخت آنها در دست نیست. همچنین مشخص نیست مجموع این تسهیلات به چه میزان است و چه تعداد از باشگاه‌ها در شرایط بحران با مشکل تداوم اقساط مواجه شده‌اند. این خلأ اطلاعاتی، هرگونه برنامه‌ریزی برای حمایت هدفمند از باشگاه‌های بدهکار را با دشواری مضاعف مواجه کرده است. از دست رفتن مشاغل باشگاه‌های ورزشی به معنای هدررفت سرمایه ملی و گسستن زنجیره قهرمان‌پروری است که سلامت عمومی را نیز به خطر می‌اندازد.

۶-۳. سازوکار هماهنگی و حمایت صنفی از باشگاه‌ها در شرایط جنگ

در بحران، نبود نهاد صنفی فراگیر، هر باشگاه را به مذاکره جداگانه با ادارات کل، بانک‌ها و تأمین اجتماعی وامی‌دارد و نتیجه، حمایت‌های نابرابر و پراکنده است. در ماده (۴) لایحه نظام جامع باشگاه‌داری، اتحادیه‌های باشگاه‌های ورزشی به عنوان نهاد صنفی قانونی پیش‌بینی شده که در صورت ابلاغ، می‌تواند مطالبات باشگاه‌ها را به صورت متمرکز پیگیری کرده و با وزارت ورزش در زمینه نظارت و ساماندهی همکاری کند. لایحه مذکور یک افق میان مدت است که می‌تواند انسجام لازم را برای بحران‌های آینده ایجاد کند.

۷-۳. عدم اجرای تعرفه‌های مصوب خدمات ورزشی و تشدید آن در شرایط جنگ

براساس جزء «۲۳» بند «الف» ماده (۴) قانون اهداف و وظایف وزارت ورزش و جوانان مصوب ۱۳۹۹، «تعیین تعرفه و قیمت ارائه خدمات ورزشی و تندرستی و هزینه صدور پروانه باشگاه و مجوز احداث ورزشگاه توسط وزارت پس از تصویب هیئت وزیران به صورت سالیانه و نظارت بر حسن اجرای آنها» از جمله وظایف وزارت ورزش و جوانان است. منطق حاکم بر این سیاست آن است که تعرفه گذاری شفاف و واقع بینانه، با برآورد دقیق هزینه‌های باشگاه‌ها و در نظر گرفتن حاشیه سود منطقی، از افزایش بی‌رویه قیمت‌ها جلوگیری کرده و در نتیجه دسترسی مردم به خدمات ورزشی را تسهیل کند. باین حال، بررسی‌های میدانی نشان می‌دهد تعرفه‌های مصوب هیئت وزیران عملاً اجرا نمی‌شوند و این مسئله ریشه در فرایند پیچیده تدوین و تصویب سالیانه آنها دارد.

فرایند تعرفه گذاری در پایان هر سال توسط وزارت ورزش و جوانان آغاز می‌شود، اما به دلیل ماهیت بین بخشی آن، پس از ارسال به هیئت وزیران، ناگزیر از اصلاحات و بازبینی‌های متعدد است. با توجه به وجود بیش از ۱۲۰ رشته ورزشی و حدود ۳۳ هزار باشگاه با کیفیت‌ها و هزینه‌های متفاوت در نقاط مختلف کشور، دستیابی به تعرفه واحد و فراگیر که هم‌زمان پاسخگوی تنوع خدمات و شرایط منطقه‌ای باشد، خود به یک چالش ساختاری تبدیل شده است. این فرایند رفت و آمد میان وزارت ورزش و هیئت وزیران، به طور معمول به تأخیر در ابلاغ تعرفه‌ها تا ماه‌های تیر و حتی مرداد منجر می‌شود (همان گونه که تعرفه سال ۱۴۰۴ در ۷ تیرماه مصوب شد و تعرفه سال ۱۴۰۵ نیز تا اواسط مرداد مصوب نشده است)، در حالی که باشگاه‌ها ناگزیر هستند از ابتدای سال قیمت‌های خود را براساس نرخ تورم و هزینه‌های واقعی اعلام و اعمال کنند.^۱ نتیجه آنکه تعرفه‌های مصوب همواره از نرخ تورم عقب‌تر بوده و ماهیت اجرایی ندارند. در شرایط جنگ و بحران، این فرایند با اختلال مضاعف مواجه شده و عملاً امکان نظارت بر قیمت‌ها را با دشواری بیشتری روبه‌رو می‌کند.

۱. تأیید این موضوع براساس بررسی میدانی صورت گرفته از هزینه خدمات ورزشی بیش از ۴۰ باشگاه در استان‌های تهران، کرمانشاه و لرستان در سال ۱۴۰۵ و مقایسه آن با هزینه‌های سال ۱۴۰۴ انجام شده است. باشگاه‌های مذکور طیفی از رشته‌های متنوع ورزشی از جمله بدنسازی، کراس فیت، فوتبال و تکواندو را شامل می‌شوند.

۴. پیامدهای جنگ بر باشگاه‌های ورزشی

چالش‌های شناسایی شده در بخش قبل، هر کدام به تنهایی یا در ترکیب با یکدیگر، پیامدهای تخریب‌کننده‌ای در دو بعد مادی و معنوی ایجاد می‌کنند که در ادامه به آنها پرداخته شده است.

۴-۱. پیامدهای مادی

۴-۱-۱. کاهش سرانه فضاهای ورزشی به دلیل تخریب زیرساخت‌ها

جنگ رمضان آسیب‌های گسترده‌ای به زیرساخت‌های ورزشی کشور وارد کرد. براساس گزارش وزارت ورزش و جوانان (۱۴۰۵)، در مجموع ۲۸۷ مکان و بخش ورزشی در ۱۸ استان دچار تخریب شده‌اند و برآورد اولیه برای بازسازی آنها بیش از ۱۰ هزار میلیارد تومان اعتبار نیاز دارد. بیشترین تعداد اماکن آسیب‌دیده به ترتیب در استان‌های کرمانشاه (۳۸ مکان)، تهران (۳۷ مکان)، هرمزگان (۲۹ مکان)، کردستان (۲۷ مکان) و ایلام (۲۶ مکان) گزارش شده اما میزان خسارات وارد شده در هر استان متفاوت است. شدت تخریب در سطوح مختلف شامل: تخریب کامل (۱۰۰ درصد) مانند مجموعه ورزشی بعثت در تهران و استخرهای خوانسار و فلاورجان در اصفهان؛ تخریب بالا (۷۰ تا ۹۰ درصد) مانند استخرهای ایلام و مهران و سالن‌های سقز و بانه؛ و تخریب متوسط (۳۰ تا ۵۰ درصد) شامل آسیب به سقف‌ها، دیوارها و تأسیسات مکانیکی و برقی در بسیاری از استان‌هاست. از کل اعتبار برآورد شده برای بازسازی، حدود ۸۶ درصد مربوط به استان تهران بوده که بخش عمده آن ناشی از تخریب مجموعه ورزشی آزادی (سالن ۱۲ هزار نفری) و مجموعه بعثت است [۵]. تخریب این اماکن که بسیاری از آنها استخرهای عمومی و سالن‌های چندمنظوره محل اصلی فعالیت‌های ورزش همگانی و قهرمانی بوده‌اند، به معنای اختلال در ارائه خدمات ورزشی در مناطق آسیب‌دیده است.

۴-۱-۲. تعطیلی برخی از باشگاه‌های ورزشی

تعطیلی‌های اجباری، نبود حمایت بیمه‌ای، هزینه‌های نگهداری، اجاره‌بهای پرداختی در زمان تعطیلی (در بخش خصوصی) و تداوم اقساط بانکی، نقدینگی و سودآوری باشگاه‌ها را کاهش داده و در نهایت به تعطیلی آنها می‌انجامد.

۴-۱-۳. کاهش تمایل به سرمایه‌گذاری و توسعه باشگاه‌داری ورزشی

جذابیت اقتصادی پایین باشگاه‌ها و نبود چشم‌انداز مثبت برای جذب مشتری، باشگاه‌داران را به مدیریت انقباضی واداشته و سرمایه‌گذاران را از ورود به این حوزه دور می‌کند. همچنین خسارات جنگ و تغییر اولویت‌های بودجه‌ای، تکمیل طرح‌های ناتمام (۳,۴۲۸ پروژه) را با محدودیت مواجه ساخته است.

۴-۱-۴. استهلاک، تخریب تجهیزات و افزایش هزینه‌های نگهداری باشگاه‌ها

هزینه‌های ثابت اماکن خاص مانند زمین‌های چمن طبیعی و استخرها، همراه با تعطیلی طولانی و عدم امکان نگهداری مناسب، به کاهش عمر مفید تجهیزات، خرابی تأسیسات و تحمیل هزینه‌های سنگین بازآماده‌سازی پس از بحران منجر می‌شود.

۴-۱-۵. تشدید دسترسی پایین مردم به ورزش همگانی

براساس بررسی میدانی از تعدادی باشگاه ورزشی در تهران و چند شهر دیگر^۱، افزایش قیمت خدمات ورزشی در سال ۱۴۰۵ نسبت به سال ۱۴۰۴ به‌طور چشمگیری رخ داده است. دامنه این افزایش در باشگاه‌های مختلف بین ۳۰ تا بیش از ۳۰۰ درصد متغیر است. به‌عنوان مثال،

۱. در مجموع به‌طور میدانی هزینه خدمات ورزشی بیش از ۴۰ باشگاه در استان‌های تهران، کرمانشاه و لرستان در سال ۱۴۰۵ و نسبت آن با هزینه سال ۱۴۰۴ بررسی شد. این باشگاه‌ها طیفی از رشته‌های متنوع ورزشی مانند بدنسازی، کراس‌فیت، فوتبال و تکواندو را شامل می‌شدند.

اشتراک سالیانه یک باشگاه بدنسازی لوکس در تهران از ۴۰۰ میلیون تومان به ۵۳۰ میلیون تومان (رشد ۳۲ درصدی)، قیمت هر جلسه ورزش بدنسازی در باشگاه دیگری از ۲ میلیون تومان به ۳/۵ میلیون تومان (رشد ۷۵ درصدی)، و شهریه یک باشگاه دیگر از ۲۷۰ هزار تومان به ۶۲۰ هزار تومان (رشد بیش از ۱۲۹ درصدی) رسیده است. در برخی باشگاه‌های دیگر نیز افزایش قیمت از ۱ میلیون تومان به ۳ میلیون تومان (رشد ۳۰۰ درصدی) گزارش شده است. در شرایط جنگ، افزایش قیمت‌ها پیش از ابلاغ تعرفه مصوب تشدید یافته که نشان از ضعف نظارت و نبود سازوکار واقع‌بینانه دارد. کاهش مشتری، تداوم هزینه‌های جاری و نبود نظارت مؤثر، باشگاه‌داران را به افزایش دو تاسه برابری قیمت‌ها سوق داده و اقشار کم‌درآمد و حتی طبقه متوسط را عملاً از دسترسی به خدمات ورزشی محروم کرده است.

۴-۱-۴. افزایش هزینه‌های درمان

مطالعات انجام شده در انگلستان نشان می‌دهد که هر یک پوند سرمایه‌گذاری در ورزش به بازدهی ۴ پوندی منجر می‌شود. این نسبت در استرالیا به ازای هر یک دلار، برابر با ۸ دلار بازدهی است. براساس این مطالعات، می‌توان گفت، کاهش سرمایه‌گذاری در ورزش، با افزایش هزینه‌های درمان ارتباط مستقیم دارد و افزایش کم‌حرکی در جامعه به افزایش ابتلا به بیماری‌های غیرواگیر و در نهایت به افزایش هزینه‌های درمان منجر می‌شود [۶].

۴-۲-۴. سایر پیامدها

۴-۲-۱. افزایش بیماری‌های ناشی از کم‌حرکی و آسیب به سلامت روان جامعه

هزینه بالای خدمات ورزشی و کاهش دسترسی مردم به فعالیت‌های ورزشی، موجب افزایش کم‌حرکی در جامعه می‌شود. این کم‌حرکی به‌عنوان یکی از عوامل ابتلا به بیماری‌های غیرواگیر، بر افزایش این بیماری‌ها در کشور اثر خواهد گذاشت. در شرایطی که مردم بیش از هر زمان دیگر به ورزش برای حفظ سلامت روان، کاهش استرس و تاب‌آوری جسمی نیاز دارند، تعطیلی و یا کاهش دسترسی مردم به باشگاه‌های ورزشی ضمن تشدید کم‌حرکی، به سلامت روان جامعه نیز آسیب می‌زند و بدین ترتیب سلامت جسمی و روانی جامعه را تحت‌الشعاع قرار می‌دهد.

۴-۲-۲. فرسایش تاب‌آوری و سرمایه اجتماعی

باشگاه‌های ورزشی غیرحرفه‌ای اغلب یکی از مهم‌ترین فضاهای اجتماعی محله (مکانی فراتر از خانه و کار) برای تعاملات اجتماعی هستند. تعطیلی یک باشگاه در محله به معنای حذف یک پایگاه مهم تاب‌آوری روانی جامعه است. تجارب بحران‌های پیشین در کشور نشان داده محله‌هایی که اجتماع‌های فعال‌تری داشته باشند، تاب‌آوری روانی و انسجام اجتماعی بیشتری در شرایط بحران از خود نشان داده‌اند [۷].

۴-۲-۳. هدررفت سرمایه انسانی

تعدیل نیروی شاغل و نبود حمایت بیمه‌ای برای مربیان و کارکنان پاره‌وقت و فقدان حمایت صنفی، باعث می‌شود نیروی انسانی بخش ورزش به تدریج از حرفه ورزشی خارج شده یا به مشاغل غیرمرتبط روی آورند.

۴-۲-۴. اختلال در زنجیره قهرمان‌پروری

باشگاه‌های ورزشی عمومی به‌عنوان اولین بخش از زنجیره قهرمان‌پروری عمل می‌کنند و با آموزش مهارت‌های ورزشی، شرایط را برای رشد ورزشکاران و ارتقای آنها در زنجیره قهرمانی فراهم می‌آورند. هرگونه اختلال در عملکرد باشگاه‌های ورزشی، فرایند آموزش و حضور ورزشکاران را در رویدادهای قهرمانی تحت‌الشعاع قرار داده و قهرمان‌پروری ملی را در میان مدت و بلندمدت تضعیف می‌کند.

۵. جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

بررسی میدانی و تحلیل مصاحبه‌ها نشان می‌دهد که بحران باشگاه‌های ورزشی در شرایط جنگ، صرفاً یک مسئله اقتصادی موقت نیست؛ بلکه یک گسست ساختاری در زنجیره ورزش همگانی، اشتغال و سلامت عمومی است. آنچه از دل هفت چالش اصلی برمی‌آید، نه مجموعه‌ای از مشکلات مجزا، بلکه یک گلوگاه مرکزی است: تداوم هزینه‌های ثابت در دوره تعطیلی اجباری، درحالی‌که باشگاه درآمدی ندارد و برای کاهش فشار، ناگزیر به تعدیل نیرو می‌شود. این گلوگاه، سه لایه متفاوت از آثار بحران را آشکار می‌کند: لایه اول، تهدید بقای اقتصادی باشگاه‌ها از طریق اجاره‌های خصوصی، اقساط بانکی، هزینه‌های اماکن خاص و تخریب زیرساخت‌ها؛ لایه دوم، تهدید اشتغال و سرمایه انسانی از طریق تعدیل نیرو و ایرادات در نحوه هزینه‌کرد اجاره‌های دولتی؛ و لایه سوم، تهدید دسترسی عمومی به ورزش از طریق افزایش بی‌رویه قیمت‌ها و نبود نهاد صنفی فراگیر است. نکته کلیدی درک این واقعیت بوده که حمایت از باشگاه‌ها، حمایت از سلامت عمومی، اشتغال و سرمایه اجتماعی محله‌هاست. فقدان حمایت مناسب از باشگاه‌های عمومی ورزشی، نه تنها به تعطیلی گسترده و از دست رفتن صدها هزار شغل می‌انجامد، بلکه زنجیره قهرمان‌سازی ملی را گسسته و فشار مضاعفی بر نظام سلامت وارد می‌کند. این بحران نیازمند یک عزم ملی و بسته حمایتی یکپارچه است که در آن، نهادهای مختلف با درک درست از نقش راهبردی باشگاه‌ها در جامعه، پای کار آیند. در ادامه راهکارهای پیشنهادی این گزارش در سه لایه زمانی تدوین شده‌اند.

۵-۱. راهکارها و پیشنهادهای سیاستی

براساس احصای هفت چالش اصلی، راهکارهای این گزارش با تمرکز بر گلوگاه مرکزی بحران یعنی «تداوم هزینه‌های ثابت در دوره تعطیلی اجباری بدون درآمد» و در سه لایه زمانی و با سه هدف اصلی «حفظ اشتغال موجود»، «کاهش تعطیلی دائم باشگاه‌ها» و «تسهیل بازگشت به شرایط عادی» تنظیم شده‌اند.

الف) لایه اول: اقدام‌های حمایتی فوری (سه‌ماهه)

۱. طراحی و اجرای بسته حمایت ویژه وزارت ورزش از باشگاه‌های آسیب‌پذیر با استفاده از اعتبارات مالیات بر ارزش افزوده در راستای جزء «۷» بند «ب» ماده (۴) قانون اهداف و وظایف وزارت ورزش و جوانان

مطابق قانون برنامه هفتم پیشرفت، توزیع داخلی اعتبارات سهم ورزش از مالیات بر ارزش افزوده میان دو تکلیف قانونی «ساماندهی امور جوانان» و «ترویج و تعمیم فعالیت بدنی و همگانی شدن ورزش» صورت می‌پذیرد. سازوکار موجود تخصیص بودجه در راستای تکلیف قانونی «ترویج و تعمیم فعالیت بدنی و همگانی شدن ورزش» در قالب عناوین اعتباری ابلغی به شرح «رشد و گسترش ورزش همگانی» و «پشتیبانی از فدراسیون‌ها و هیئت‌های ورزشی در راستای فعالیت‌های ورزش همگانی» است [۸]. بر این اساس و در راستای جزء «۷» بند «ب» ماده (۴) قانون اهداف و وظایف وزارت ورزش و جوانان مبنی بر «کمک به تأمین هزینه‌های برگزاری مسابقات و مراسم و رویدادهای ورزشی و اعطای جوایز و کمک به قهرمانان، فدراسیون‌ها، انجمن‌ها، هیئت‌های ورزشی و باشگاه‌های فعال در زمینه‌های مختلف ورزشی به جز ورزش حرفه‌ای از محل اعتبارات سنوایتی بودجه کل کشور، در چارچوب مصوبات هیئت وزیران»، پیشنهاد می‌شود بخشی از سهم ۲۷٪ در صد از ۹ درصد مالیات بر ارزش افزوده که به ترویج و تعمیم فعالیت بدنی و همگانی شدن ورزش اختصاص دارد، در قالب دو عنوان اعتباری مجزا «حمایت از پرداخت حق بیمه کارفرما» و «کمک به هزینه‌های جاری باشگاه‌ها» برای حمایت از باشگاه‌های آسیب‌پذیر در شرایط بحران و جنگ تخصیص یابد.

● مؤلفه اول: حمایت از پرداخت حق بیمه کارفرما

در شرایط جنگ و تعطیلی اجباری، باشگاه‌دار با تداوم هزینه‌های جاری (اجاره، حقوق، انرژی) و هم‌زمان با کاهش شدید درآمد مواجه است.

در این وضعیت، پرداخت حق بیمه سهم کارفرما^۱ (۲۳ درصد از حق بیمه) که در شرایط عادی یک تعهد مالی جاری محسوب می‌شود، به همراه جریمه‌های دیرکرد ناشی از تأخیر در پرداخت، فشار مالی مضاعفی ایجاد کرده و باشگاه‌دار را به سمت تعدیل نیرو سوق می‌دهد. پیشنهاد می‌شود در چارچوب عنوان اعتباری «حمایت از پرداخت حق بیمه کارفرما»، باشگاه‌های آسیب‌پذیری که متعهد به حفظ اشتغال کامل خود در دوره تعطیلی (حداکثر به مدت ۶ ماه) هستند، شناسایی شوند. باشگاه‌دار ابتدا حق بیمه نیروهای شاغل خود را پرداخت می‌کند و سپس براساس مدارک پرداختی (فیش‌های واریزی به سازمان تأمین اجتماعی)، وزارت ورزش بخشی از مبلغ پرداختی را به صورت کمک بلاعوض یا وام قرض الحسنه به باشگاه بازپرداخت می‌کند. این اقدام با کاهش فشار مالی ناشی از حق بیمه، انگیزه باشگاه‌دار را برای حفظ نیروی شاغل تقویت کرده و از تعدیل نیرو در دوره بحران جلوگیری می‌کند. شرط بهره‌مندی از این حمایت، حفظ اشتغال کامل و تأیید وزارت ورزش و جوانان است.

● مؤلفه دوم؛ کمک به هزینه‌های جاری باشگاه‌ها با رویکرد احیای خدمت و حفظ اشتغال

در شرایط جنگ، تعطیلی اجباری و کاهش شدید درآمد باشگاه‌ها، تأمین هزینه‌های جاری (مانند قبوض انرژی، نگهداری اماکن خاص، حقوق و دستمزد) به یکی از مهم‌ترین چالش‌های بقای باشگاه‌ها تبدیل شده است. در راستای جزء «۷» بند «ب» ماده (۴) قانون اهداف و وظایف وزارت ورزش و جوانان، پیشنهاد می‌شود وزارت ورزش و جوانان، در قالب عنوان اعتباری «کمک به هزینه‌های جاری باشگاه‌ها»، اولویت‌بندی باشگاه‌های مشمول این حمایت را براساس شاخص ترکیبی شامل؛ حجم خدمت از دست رفته، نقش در ورزش همگانی و میزان اشتغال وابسته انجام دهد. بر این اساس، باشگاه‌هایی که در استان‌های مرزی و مناطق با سرانه ورزشی پایین واقع شده‌اند، دارای اماکن خاص (استخرها و زمین‌های چمن طبیعی با هزینه‌های نگهداری اجباری) هستند، تعداد نیروی شاغل بیشتری دارند و نقش مؤثرتری در بازیابی مشارکت مردم در فعالیت بدنی و ترویج ورزش همگانی ایفا می‌کنند، در اولویت دریافت حمایت قرار می‌گیرند.

۲) شناسایی و اولویت‌بندی باشگاه‌های وام‌گیرنده و پیگیری تمدید مهلت اقساط بانکی

براساس استعلام به عمل آمده از دفتر توسعه ورزش حرفه‌ای و امور باشگاه‌ها در وزارت ورزش و جوانان، آمار دقیقی از تعداد تسهیلات دریافتی باشگاه‌های ورزشی، مبالغ اقساط و وضعیت بازپرداخت آنها در دست نیست. این خلأ اطلاعاتی، هرگونه برنامه‌ریزی برای حمایت هدفمند از باشگاه‌های بدهکار را با دشواری مواجه کرده است. از این رو پیشنهاد می‌شود، وزارت ورزش و جوانان طی یک فراخوان سراسری از کلیه باشگاه‌های دارای تسهیلات بانکی دعوت کند تا اطلاعات خود را در سامانه جامع باشگاه‌ها ثبت و به روزرسانی کنند. سپس با استفاده از شاخص‌هایی نظیر «منطقه درگیر جنگ»، «تعداد نیروی شاغل» و «وضعیت بازپرداخت»، باشگاه‌های واجد شرایط اولویت‌بندی شده و فهرست آنها تدوین شود. در شرایط بحران، وزارت ورزش و جوانان می‌تواند با استناد به این اطلاعات، از طریق بانک مرکزی تمدید مهلت اقساط باشگاه‌های معرفی شده (حداقل به مدت سه ماه) را از شبکه بانکی کشور پیگیری کند تا از تعطیلی باشگاه‌ها و تعدیل نیروی شاغل در آنها جلوگیری شود.

۳) تشکیل کارگروه اضطراری صنفی تا زمان ابلاغ لایحه نظام جامع باشگاه‌داری

در شرایط بحران، فقدان یک نهاد صنفی فراگیر برای پیگیری مسائل مشترک باشگاه‌ها به یک آسیب جدی تبدیل شده است. تا زمان ابلاغ نهایی لایحه نظام جامع باشگاه‌داری و تشکیل اتحادیه‌های باشگاه‌های ورزشی، پیشنهاد می‌شود وزارت ورزش و جوانان یک «کارگروه اضطراری» با حضور نمایندگان منتخب باشگاه‌داران (از طریق انجمن‌های فعال) تشکیل دهد. این کارگروه به صورت موقت، پیگیری مسائل صنفی و حمایتی باشگاه‌ها در شرایط جنگ را برعهده خواهد گرفت.

۱. مطابق بند «۱» و تبصره «۱» ماده (۲۸) قانون تأمین اجتماعی مصوب ۱۳۵۴ با اصلاحات و الحاقات بعدی: نرخ کل حق بیمه ۳۰ درصد مزد یا حقوق تعیین شده که سهم بیمه شده از این مبلغ، ۷ درصد است.

ب) لایه دوم: اقدام‌های کوتاه‌مدت (۶ تا ۱۲ ماهه)

۱- جداسازی مالی در آمد اجاره اماکن ورزشی دولتی از هزینه‌های جاری ادارات کل

بر اساس ماده (۱۱) آیین‌نامه اجرایی ماده (۵) قانون الحاق (۲)، درآمد حاصل از اجاره اماکن ورزشی به خزانه واریز شده و مطابق ردیف‌های درآمد-هزینه بودجه سنواتی در اختیار دستگاه‌های اجرایی قرار می‌گیرد. در برخی از استان‌ها، بخش عمده‌ای از این درآمد به جای آنکه صرف تجهیز، نگهداری اماکن ورزشی و تأمین دسترسی عمومی شود به هزینه‌های جاری و حقوق کارکنان ادارات کل ورزش و جوانان اختصاص می‌یابد. این در حالی است که به استناد جزءهای «۱» و «۲۵» بند «الف» ماده (۴) قانون اهداف و وظایف وزارت ورزش مصوب ۱۳۹۹، تأمین زیرساخت‌های لازم برای دسترسی اقشار مختلف به برنامه‌های ورزشی و تحقق «ورزش آسان، ارزان و در دسترس» از جمله وظایف قانونی وزارت ورزش محسوب می‌شود. بنابراین، اتکای بودجه جاری ادارات کل به درآمد اجاره اماکن ورزشی، با وظیفه یاد شده در تناقض بوده و نوعی تعارض میان تأمین حقوق کارکنان ادارات کل از محل اجاره اماکن ورزشی و تحقق ورزش همگانی و دسترسی آسان و ارزان مردم به امکانات ورزشی پدید می‌آورد که در شرایط جنگ و تعطیلی اجباری باشگاه‌ها، دامنه اثر آن به مراتب گسترده‌تر می‌شود. در شرایط جنگ از آنجا که باشگاه‌های تحت قرارداد دولتی از حمایت ماده (۱۱) قرارداد اجاره برخوردارند و اجاره بها تعلیق می‌شود، درآمد ادارات کل از این محل کاهش می‌یابد. برای جلوگیری از خلل در رفاه پرسنل، دولت باید اعتبار جداگانه‌ای از محل ردیف‌های بودجه‌ای جاری دستگاه‌های ورزشی در اختیار ادارات کل قرار دهد. از این رو پیشنهاد می‌شود «پیش‌نویس لایحه سامان‌دهی و بهره‌وری اماکن ورزشی کشور» مصوب شود [۲]. در پیش‌نویس مذکور، تخصیص هدفمند درآمدهای حاصل صرفاً به نوسازی و توسعه زیرساخت‌های ورزشی، به‌ویژه در مناطق محروم، ارائه شده است.

۲- یارانه خدمات ورزشی برای اقشار کم‌درآمد از طریق نهادهای حمایتی

به منظور جبران کاهش دسترسی اقشار کم‌درآمد و طبقه متوسط به خدمات ورزشی در شرایط جنگ، می‌توان از ظرفیت نهادهای حمایتی مانند آستان قدس رضوی، بنیاد برکت، بنیاد مستضعفان، کمیته امداد، سازمان بهزیستی، آستان‌های مقدس قم و شاهچراغ (ع) استفاده کرد. این نهادها اگرچه مأموریت اصلی خود را بر تأمین معیشت اقشار کم‌درآمد متمرکز کرده‌اند، اما دارای بودجه‌های فرهنگی نیز هستند و برخی از آنها به‌طور مستقیم در حوزه ورزش فعالیت دارند. از این رو، می‌توان با همکاری این نهادها نسبت به تأمین یارانه خدمات ورزشی برای گروه‌های هدف اقدام کرد. برای نمونه، آستان قدس رضوی،^۱ توجه ویژه‌ای به موضوعات علمی و فرهنگی معطوف داشته و سازمان علمی و فرهنگی این آستان، با بیش از ۱۰ مؤسسه، محوریت فعالیت‌های علمی و فرهنگی را بر عهده دارد. همچنین می‌توان به مؤسسه تربیت بدنی آستان قدس رضوی (زیرمجموعه بنیاد کرامت رضوی) اشاره کرد که بستر مناسبی برای همکاری در حوزه ورزش فراهم آورده است. به عنوان نمونه دیگر بنیاد برکت،^۲ به عنوان مجموعه‌ای اجتماعی، اقتصادی و عام‌المنفعه، خدمت‌رسانی به مردم مناطق محروم، کمک به آبادانی و توسعه فضاهای آموزشی، فرهنگی و مذهبی و کمک به ارتقای سطح سلامت را در زمره مأموریت‌های خود دارد که ظرفیت مناسبی در جهت تأمین یارانه خدمات ورزشی دارند. از این رو پیشنهاد می‌شود وزارت ورزش با همکاری نهادهای حمایتی مذکور، نسبت به توزیع بن‌های تخفیف خدمات ورزشی برای خانواده‌های کم‌درآمد ساکن در مناطق آسیب‌دیده از جنگ اقدام کند. بدیهی است این بن‌ها در کنار حمایت‌های معیشتی و با اولویت خانواده‌هایی که امکان بهره‌مندی از خدمات ورزشی را ندارند، توزیع خواهد شد.

۳- احیای هسته‌های مردمی ورزش در محلات

باشگاه‌ها فقط مکان ورزش نیستند، بلکه پایگاه‌های اجتماعی و فرهنگی محله‌ها هستند. در شرایط جنگ که باشگاه‌ها تعطیل می‌شوند، این پایگاه‌ها از بین می‌روند و تاب‌آوری روانی جامعه کاهش می‌یابد. پیشنهاد می‌شود وزارت ورزش با همکاری «سازمان بسیج ورزشکاران و شهرداری‌ها»، «برنامه ملی ورزش در مساجد و سرای محلات» را تدوین و اجرا کند. در این راستا، از محل منابع سهم ۲۷٪ درصد از ۹ درصد

۱. به عنوان یکی از بزرگ‌ترین سازمان‌های موقوفه جهان اسلام.
۲. سازمانی شبه‌دولتی متعلق به ستاد اجرایی فرمان حضرت امام است.

مالیات بر ارزش افزوده در راستای تکلیف قانونی «ترویج و تعمیم فعالیت بدنی و همگانی شدن ورزش» و نیز با مشارکت مالی شهرداری‌ها (از محل اعتبارات فرهنگی و اجتماعی)، به پایگاه‌های محلی مانند مساجد، پایگاه‌های بسیج و سرای محلات تسهیلات کوچک (تا ۵۰ میلیون تومان) برای تجهیز فضای ورزشی ساده اعطا شود. همچنین از ظرفیت رسانه‌های جمعی (تلویزیون و شبکه‌های اجتماعی) برای آموزش برنامه‌های ورزشی کوتاه (۱۰ تا ۲۰ دقیقه‌ای) بدون نیاز به تجهیزات استفاده شود. ورزش در فضاهای باز و پارک‌های محلی (با رعایت اصول ایمنی) نیز به عنوان یک راهکار مکمل برای تداوم فعالیت بدنی مردم در شرایط بحران ترویج شود.

۴) بازسازی هدفمند زیرساخت‌ها با رویکرد احیای خدمت و حفظ اشتغال

به منظور بازگرداندن هرچه سریع‌تر اماکن ورزشی و باشگاه‌های ورزشی به چرخه بهره‌برداری و جلوگیری از تعطیلی دائم آنها و کاهش اشتغال نیروهای شاغل، پیشنهاد می‌شود اولویت‌بندی بازسازی براساس شاخص‌های ترکیبی «میزان خدمت از دست رفته» و «میزان اشتغال وابسته به هر مکان» انجام شود. این شاخص‌ها شامل تعداد نیروهای شاغل در اماکن و باشگاه‌های مستقر در مکان آسیب دیده، حجم خدمت ارائه شده به جامعه محلی، نقش مکان در تأمین ورزش همگانی منطقه و وضعیت سرانه ورزشی استان است. بر این اساس، اولویت نخست با اماکنی است که کارکرد ورزش همگانی دارند (استخرهای عمومی، سالن‌های چندمنظوره) و تعداد بیشتری باشگاه و نیروی شاغل به آنها وابسته هستند و در استان‌های با سرانه ورزشی پایین واقع شده‌اند، تا ضمن احیای سریع خدمات ورزشی، از تعطیلی دائم باشگاه‌ها و کاهش اشتغال جلوگیری شود.

ج) لایه سوم: اقدام‌های بلندمدت (بیش از یک سال)

۱) پیگیری ابلاغ و اجرای لایحه نظام جامع باشگاه‌داری

لایحه نظام جامع باشگاه‌داری در اردیبهشت ۱۴۰۴ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسیده و هم‌اکنون برای رفع ایرادات شورای نگهبان در مجلس در دست بررسی است. با توجه به چالش‌های شناسایی شده در این گزارش، لایحه نظام جامع باشگاه‌داری عمدتاً از دو جهت: نخست، الزام به بیمه شاغلین (ماده ۱۸) که مشکل نیروهای پاره‌وقت و بدون بیمه را برطرف می‌کند، و دوم، تشکیل اتحادیه‌های باشگاه‌های ورزشی (ماده ۴) که پیگیری متمرکز مطالبات صنفی و حمایت از باشگاه‌ها در شرایط بحران را امکان‌پذیر می‌کند. با توجه به مراحل باقی مانده (رفع ایرادات شورای نگهبان، ابلاغ، تدوین آیین‌نامه‌های اجرایی و سپس تشکیل اتحادیه‌ها)، این لایحه یک افق میان‌مدت تا بلندمدت (حداقل یک تا دو ساله) است. در شرایط کنونی جنگ و بحران، نمی‌توان انتظار داشت این لایحه مشکل فوری باشگاه‌ها را حل کند.

۲) اصلاح جزء «۲۳» بند «الف» ماده (۴) قانون اهداف و وظایف وزارت ورزش مصوب ۱۳۹۹ و الحاق تبصره به آن با هدف

واقعی سازی قیمت خدمات ورزشی با حاشیه سود منطقی و حذف فرایندهای زمان‌بر دیوان سالارانه

براساس جزء «۲۳» بند «الف» ماده (۴) قانون اهداف و وظایف وزارت ورزش و جوانان مصوب ۱۳۹۹، «تعیین تعرفه و قیمت ارائه خدمات ورزشی و تندرستی و هزینه صدور پروانه باشگاه و مجوز احداث ورزشگاه توسط وزارت پس از تصویب هیئت وزیران به صورت سالیانه و نظارت بر حسن اجرای آنها» از جمله وظایف وزارت ورزش و جوانان است. سازوکار تعیین تعرفه خدمات ورزشی با ناکارآمدی‌های جدی مواجه است. فرایند تصویب سالیانه تعرفه‌ها میان وزارت ورزش و هیئت وزیران در رفت و آمد بوده و با توجه به وجود بیش از ۱۲۰ رشته ورزشی و حدود ۳۳ هزار باشگاه با هزینه‌ها و کیفیت‌های متفاوت، این فرایند همواره با تأخیر چندماهه همراه است (همان گونه که تعرفه سال ۱۴۰۴ در ۷ تیرماه مصوب شد و تعرفه سال ۱۴۰۵ تا اواسط مرداد به تصویب نرسیده است). از سوی دیگر، تعرفه‌های مصوب نیز معمولاً با نرخ تورم همخوانی ندارند و فاقد کارایی لازم هستند. در شرایط جنگ، این ناکارآمدی تشدید شده و افزایش قیمت خدمات ورزشی در برخی باشگاه‌ها تا ۳۰۰ درصد گزارش شده است. با عنایت به مراتب فوق، پیشنهاد می‌شود اصلاحات زیر در جزء «۲۳» بند «الف» ماده (۴) قانون اهداف و وظایف وزارت ورزش و جوانان اعمال شود:

■ اصلاح متن جزء «۲۳» بند «الف» ماده (۴) قانون اهداف و وظایف وزارت ورزش و جوانان به شرح زیر:

«تعیین تعرفه و قیمت ارائه خدمات ورزشی و تندرستی و هزینه صدور پروانه باشگاه و مجوز احداث ورزشگاه توسط وزارت و نظارت بر حسن اجرای آنها»؛

■ الحاق یک تبصره به جزء «۲۳» بند «الف» ماده (۴) قانون اهداف و وظایف وزارت ورزش و جوانان به شرح زیر:

«تبصره: وزارت ورزش و جوانان موظف است ظرف ۳ ماه از اصلاح این قانون آیین‌نامه اجرایی این بند را با هدف تعیین شاخص‌های عینی و قابل اندازه‌گیری برای محاسبه تعرفه‌ها براساس هزینه‌های واقعی باشگاه‌ها به تفکیک باشگاه‌ها با مالکیت بخش خصوصی و دولتی، نرخ تورم براساس شاخص بانک مرکزی و کیفیت خدمات در رشته‌ها و مناطق مختلف کشور تدوین و به تصویب هیئت وزیران برساند. همچنین وزارت ورزش و جوانان موظف است گزارش سالیانه نظارت بر اجرای تعرفه‌ها را به کمیسیون فرهنگی مجلس شورای اسلامی ارائه نماید».

۳- **دسته‌بندی باشگاه‌های ورزشی و اخذ مالیات از باشگاه‌های سودآور و هزینه‌کرد آن برای حمایت از باشگاه‌های ورزشی**

غیرانتفاعی در شرایط بحران و معمول

شرایط بحران مانند جنگ که تعطیلی باشگاه‌ها و کاهش درآمد آنها را به دنبال دارد، ضرورت وجود منابع مالی حمایتی برای باشگاه‌های غیرانتفاعی را دوچندان می‌کند. بر این اساس، پیشنهاد می‌شود باشگاه‌های ورزشی به دو گروه انتفاعی و غیرانتفاعی دسته‌بندی شده و سیاست‌های تعرفه‌ای و مالیاتی متفاوتی برای آنها اعمال شود. باشگاه‌های سودآور و انتفاعی، براساس صورت‌های مالی شفاف، مشمول پرداخت مالیات متناسب با درآمد خود شوند و درآمد حاصل از این مالیات، با توجه به سیاست‌های ابلاغی وزارت ورزش و جوانان و نقش هر یک از باشگاه‌ها در تحقق این سیاست‌ها، برای حمایت از باشگاه‌های غیرانتفاعی و همچنین برای حمایت از باشگاه‌ها در شرایط بحران (همانند جنگ و تعطیلی‌های اجباری) هزینه شود. باشگاه‌های غیرانتفاعی که خدمات ورزشی ارزان و در دسترس برای عموم مردم ارائه می‌دهند، مشمول تخفیف‌ها و معافیت‌های مالیاتی هدفمند قرار گیرند.

- [۱] قربانی، محمدحسین؛ مبین حاجی حسنی و صادق رنجبر (۱۴۰۴). اظهار نظر کارشناسی درباره: شور دوم لایحه «نظام جامع باشگاه‌داری در جمهوری اسلامی ایران». شماره مسلسل ۲۰۷۸۸، ماهنامه گزارش‌های کارشناسی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.
- [۲] رنجبر، صادق (۱۴۰۵). بهره‌ورسازی واگذاری اماکن ورزشی براساس ماده (۵) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲). ماهنامه گزارش‌های کارشناسی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی. شماره مسلسل ۲۱۴۵۰.
- [۳] رنجبر، صادق (۱۴۰۲). گزارش راهبردی بررسی ابزارهای سیاستگذاری ترویج و تعمیم ورزش همگانی (مطالعه تطبیقی). ماهنامه گزارش‌های کارشناسی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۳۱(۷)، شماره مسلسل ۱۹۲۹۴.
- [4] Savin-Baden, M., & Howell-Major, C. (2013). Qualitative research: The essential guide to theory and practice. Qualitative Research: The Essential Guide to Theory and Practice. Routledge.
- [۵] وزارت ورزش و جوانان (۱۴۰۵). گزارش تحلیلی جامع از آمار شهدای ورزشکار، خسارت‌های وارده بر اماکن و بخش‌های ورزشی و برآورد تخصصی اعتبارات مورد نیاز بازسازی در جنگ آمریکایی-صهیونی علیه جمهوری اسلامی ایران.
- [۶] قربانی، محمدحسین (۱۴۰۲). گزارش تقنینی ارائه راهکارهای اثربخش جهت افزایش سرانه و دسترسی مردم به اماکن و خدمات ورزشی. ماهنامه گزارش‌های کارشناسی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۳۱(۹)، شماره مسلسل ۱۹۴۵۹.
- [۷] شیخی، سینا (۱۴۰۴). بررسی تار و پودهای انسجام اجتماعی در بحران‌ها و ارائه راهکارهایی برای تقویت آنها؛ با تمرکز بر محله‌محوری. ماهنامه گزارش‌های کارشناسی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۳۳(۱۰)، شماره مسلسل ۲۱۲۳۷.
- [۸] رنجبر، صادق (۱۴۰۵). بررسی اعتبارات سهم ورزش از مالیات بر ارزش افزوده طی سال‌های ۱۴۰۳ و ۱۴۰۴ (وزارت ورزش و جوانان). ماهنامه گزارش‌های کارشناسی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۳۴(۲)، شماره مسلسل ۲۱۴۴۹.

عنوان: پیامدهای جنگ رمضان بر باشگاه‌های ورزشی عمومی و ارائه راهبردهای مبتنی بر حفظ اشتغال و دسترسی همگانی

DOI: <https://doi.org/10.22034/mrc.report.21813>

Permanent Link: <https://doi.org/10.22034/mrc.report.21813>

Publisher: Islamic Parliament Research Center of Iran

گزیده سیاستی

طراحی و اجرای بسته حمایت ویژه از باشگاه‌های آسیب‌دیده، جداسازی مالی در آمد اماکن اجاره‌ای دولتی، بازسازی زیرساخت‌ها با رویکرد احیای خدمت ورزش همگانی، ابلاغ قانون نظام جامع باشگاه‌داری، اصلاح فرایند تعیین تعرفه خدمات ورزشی و اخذ مالیات هدفمند، مسیر حفظ اشتغال و افزایش دسترسی عمومی به ورزش را هموار می‌کند.

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

تهران، خیابان پاسداران، رویروی پارک نیاوران (ضلع جنوبی، پلاک ۸۰۲)

تلفن: ۷۵۱۸۳۰۰۰ صندوق پستی: ۱۵۸۷۵-۵۸۵۵ پست الکترونیک: mrc@majles.ir

وبسایت: rc.majles.ir